Frivillighed i Kræftens Bekæmpelse – Karakteristik og behov for støtte

Hovedresultater

Helle Hygum Espersen, Torben Fridberg, Thomas P. Boje og Lars Skov Henriksen

VIVE

Hovedresultater

Kræftens Bekæmpelse er en af landets største frivillige organisationer med hen ved 35.000 frivillige, der driver aktiviteter til og sammen med kræftpatienter og deres pårørende. Heraf er ca. 30.500 såkaldte episodisk frivillige, der alene er frivillige ved midlertidige arrangementer og landsindsamlinger, mens de resterende ca. 4.500 frivillige er kontinuerligt frivillige, der lægger en regelmæssig og fortsat frivillig indsats for Kræftens Bekæmpelse.

VIVE, Aalborg Universitet og Roskilde Universitet har i samarbejde gennemført en undersøgelse af karakteristik af det frivillige arbejde i Kræftens Bekæmpelse med både kvantitative og kvalitative metoder. Undersøgelsen svarer på følgende spørgsmål:

1. Hvad karakteriserer de kontinuerligt frivillige (4.500) og de episodisk frivillige (30.500)?
2. Hvilke behov for støtte og aktiviteter har forskellige grupper af kræftramte, og hvordan imødekommer de aktuelle frivillige disse behov?

Hvad karakteriserer de kontinuerligt frivillige og de episodisk frivillige?

De frivilliges baggrund

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at en meget stor andel af de frivillige i Kræftens Bekæmpelse er kvinder. Det drejer sig om 74 %. Det står i modsætning til en næsten ligelig fordeling af mænd og kvinder blandt alle frivillige i befolkningen ifølge Frivillighedsundersøgelsen fra 2020. Den store overvægt af kvinder findes både i gruppen af kontinuerligt frivillige og i gruppen af episodisk frivillige.

Det er endvidere karakteristisk, at der er relativt få unge og relativt mange ældre blandt de frivillige i Kræftens Bekæmpelse. Det gælder især for gruppen af kontinuerligt frivillige. Af de kontinuerligt frivillige i Kræftens Bekæmpelse er 60 % mindst 66 år gamle, og kun 10 % er under 50 år gamle.

Det betyder også, at det er relativt få af de frivillige i Kræftens Bekæmpelse, der er i børnefamilier, idet kun 6 % af de kontinuerligt frivillige har hjemmeboende børn under 18 år.

Uddannelsesmæssigt peger undersøgelsen på, at relativt mange af de frivillige i Kræftens Bekæmpelse har en kort eller mellemlang videregående uddannelse, og i overensstemmelse med aldersfordelingen er der relativt få uddannelsessøgende blandt de frivillige i Kræftens Bekæmpelse.

Den geografiske fordeling på regioner er til gengæld nogenlunde som blandt de frivillige i den landsdækkende frivillighedsundersøgelse fra 2020.

60 % af de episodisk frivillige og 68 % af de kontinuerligt frivillige er betalende medlemmer af Kræftens Bekæmpelse. Der er således relativt mange – også blandt de kontinuerligt frivillige – der lægger en frivillig indsats uden at være medlemmer.

De frivillige er drevet af egeninteresse eller er blevet opfordret eller spurgt

De frivillige i Kræftens Bekæmpelse nævner hyppigst, at grunden til, at de kom i gang med det frivillige arbejde, enten var, at de blev opfordret til det af nogle andre og/eller pga. egen interesse for arbejdet. Herudover er der mange, som nævner, at de kom i gang pga. pårørendes situation. Det gælder ikke mindst for de episodisk frivillige, hvor 40 % har pårørendes situation som en grund til at være frivillig i Kræftens Bekæmpelse. Blandt de kontinuerligt frivillige er den hyppigst nævnte grund egen interesse (44 %).

Formalisering

Der er selvklart en del forskelle mellem de kontinuerligt frivillige og de episodisk frivillige, hvad angår rammerne og betingelserne for deres frivillige arbejde. Halvdelen af de episodisk frivillige oplyser, at de ikke har fået en speciel introduktion i forbindelse med, at de begyndte som frivillige i Kræftens Bekæmpelse.

Blandt de kontinuerligt frivillige er det til gengæld mange, som havde en formel ansættelsessamtale eller deltog i en form for forventningsafstemning i forhold til arbejdsopgaver, ansvarsområder og lignende, og en fjerdedel angiver, at de indgik en form for frivilligaftale, da de startede som frivillige i Kræftens Bekæmpelse.

Næsten en tredjedel af de kontinuerligt frivillige har inden for det seneste år deltaget i kursusforløb eller uddannelse i forbindelse med deres frivillige arbejde. Det gælder kun få af de episodisk frivillige.

Over halvdelen af de kontinuerligt frivillige i Kræftens Bekæmpelse har deltaget i forskellige aktiviteter inden for det seneste år med henblik på vejledning eller opkvalificering i forbindelse med deres frivillige arbejde.

Omfanget af formalisering omkring det frivillige arbejde er klart større for de kontinuerligt frivillige. Af de kontinuerligt frivillige nævner 31 %, at introduktion og uddannelse er et krav for at få lov at arbejde frivilligt. Af samme gruppe nævner 52 %, at der er ansatte, som leder det frivillige arbejde, og 47 % oplyser, at de frivillige indsatser, som de deltager i, bliver evalueret eller vurderet på anden vis. Af de kontinuerligt frivillige har 27 % skrevet under på en kontrakt eller en anden aftale om det frivillige arbejde, de udfører.

Langt de fleste frivillige svarer, at Kræftens Bekæmpelse har stor personlig betydning for dem, og at de vil anbefale en god ven at arbejde frivilligt i Kræftens Bekæmpelse. Blandt de kontinuerligt frivillige er der endvidere mange, som føler, at de personligt investerer meget i Kræftens Bekæmpelse, og mange, som føler et stærkt tilhørsforhold til andre frivillige i Kræftens Bekæmpelse.

En meget stor andel af de kontinuerligt frivillige oplyser, at deres formand, koordinator eller leder er villig til at lytte til deres problemer med det frivillige arbejde, og at denne ofte yder hjælp og støtte.

En meget stor andel af de frivillige er endvidere meget enige i, at der er en klar og tydelig rollefordeling imellem de professionelle i sundhedsvæsenet og de frivillige i Kræftens Bekæmpelse.

Både de kontinuerligt og de episodisk frivillige er i gennemsnit meget tilfredse med 1) deres indflydelse på, hvem de arbejder frivilligt sammen med, 2) deres indflydelse på mængden af deres frivillige arbejde, 3) deres indflydelse på, hvad de laver, 4) deres mulighed for at få oplæring i den frivillige indsats, de udfører, og 5) deres mulighed for at få støtte ved udfordringer i det frivillige arbejde.

Mange af de kontinuerligt frivillige har deltaget i faglige aktiviteter, som fx faglige netværk med muligheder for sparring eller vejledning til håndtering af svære situationer.

Socialt samvær og få konflikter

Færre end halvdelen af de frivillige i Kræftens Bekæmpelse har oplevet konflikt med en anden frivillig/andre frivillige, konflikt med en eller flere ansatte i foreningen, konflikt med offentligt ansatte eller har oplevet manglende fællesskab eller uretfærdig behandling. De, som har oplevet noget af dette, oplyser, at det sjældent sker.

Halvdelen af de kontinuerligt frivillige er helt enige i, at det sociale samvær med andre fra Kræftens Bekæmpelse betyder meget for dem, og næsten en fjerdedel oplyser, at de er delvist enige i dette.

Især blandt de kontinuerligt frivillige er der en del, som har direkte kontakt med brugere i Kræftens Bekæmpelse, og mange af de kontinuerligt frivillige oplever ofte, at de får positiv respons eller anerkendelse for deres frivillige indsats fra de brugere, de har kontakt med.

Kræft inde på livet

De frivillige i Kræftens Bekæmpelse begrunder i meget høj grad deres indsats med, at det netop er arbejdet i Kræftens Bekæmpelse, der er årsagen til, at de yder en frivillig indsats. På en skala fra 1 til 7 får begrundelserne 'At du som frivillig gør noget for en vigtig sag', 'At du som frivillig støtter vigtig forskning' samt 'At du som frivillig gør noget godt for andre' en gennemsnitlig score over 6 blandt de frivillige i Kræftens Bekæmpelse. Det gælder både de kontinuerligt frivillige og de episodisk frivillige.

Over 90 % af de frivillige i Kræftens Bekæmpelse oplyser, at de selv har haft kræft inde på livet (fx som kræftpatient eller pårørende). Det gælder også for gruppen af episodisk frivillige.

Det er relativt færre af de frivillige i Kræftens Bekæmpelse end i den landsdækkende undersøgelse fra 2020, der har besluttet sig for at stoppe eller overvejer at stoppe som frivillig. Blandt de kontinuerligt frivillige vil 8 % gerne arbejde mere frivilligt, og blandt de episodisk frivillige er andelen 6 %.

Loyalitet over for Kræftens Bekæmpelse

De frivillige i Kræftens Bekæmpelse begrunder helt overvejende deres overvejelser om at stoppe med svar i 'Andre grunde'. Som det er tilfældet i Frivillighedsundersøgelsen fra 2020 er den hyppigst nævnte årsag herudover, at de frivillige mangler tid og hellere vil bruge tiden på noget andet. Herudover er der lidt flere blandt de frivillige i Kræftens Bekæmpelse, som oplyser, at de savner anerkendelse, hvilket især gælder blandt de kontinuerligt frivillige, der overvejer at stoppe som frivillige.

Cirka 6 % af de frivillige i Kræftens Bekæmpelse er også medlem af en anden kræftspecifik forening.

Frivillige uden for Kræftens Bekæmpelse

Mange af de frivillige i Kræftens Bekæmpelse er også aktive som frivillige uden for Kræftens Bekæmpelse. Det drejer sig om 57 % af alle frivillige, herunder 62 % af de episodisk frivillige og 55 % af de kontinuerligt frivillige. Den frivillige indsats uden for Kræftens Bekæmpelse bliver lagt bredt ud over de forskellige områder for frivilligt arbejde. I gennemsnit har de frivillige lagt 19 timer uden for Kræftens

Bekæmpelse den seneste måned og 154 timer det seneste år. Begge tal er større end det gennemsnitlige timetal for samtlige frivillige i befolkningen, som det fremgik af befolkningsundersøgelsen fra 2020.

Hvilke behov for støtte og aktiviteter har forskellige grupper af kræftramte, og hvordan imødekommer de aktuelle frivillige disse behov?

Ambivalente behov

Analysen peger på, at der er en ambivalens i kræftramtes behov for støtte i form af fællesskaber og gensidig støtte fra hinanden og frivillige, både patientstøtter og værtsfrivillige. Både patientcafeer og særlige tilbud til mænd er skabt på baggrund af menneskers oplevelser med kræftbehandlingsforløb. Kræften er selve anledningen til fællesskabet, og deltagere og frivillige kan snakke om deres sygdom og erfaringsudveksle med de andre efter behov. Men det er ikke primært kræften, som fylder i fællesskabet.

Personlige erfaringer afgørende

De frivillige patientstøtter i patientcafeerne udfylder deres rolle gennem deres personlige erfaringer med kræft, men i deres konkrete rolle har de "to ører og en mund". Det betyder, at de har større fokus på at lytte til de frivillige end på at fortælle om sig selv og deres eget liv.

Mænd og kvinder udfylder forskellige frivilligroller. Mænd er mere optaget af konkrete aktiviteter end det sociale samvær i sig selv. Flere af de frivillige kommer, fordi det bidrager til deres egen proces med at blive og være raske eller "ikke at have ondt af mig selv".

Bevidsthed om dem, man ikke kan nå

Dog er der i vores data indikationer på, at der er potentielle kræftramte og deres pårørende, som kun deltager i mindre omfang, eller som slet ikke deltager. Yngre kræftpatienter, pårørende, mænd og sårbare grupper er i undertal i de konkrete aktiviteter. Det er flere deltagere og frivillige bevidste om, og der er enkelte frivillige, der rækker ud efter andre grupper gennem personlig kontakt., Men for frivillige er det ressourcekrævende i længden at lave opsøgende arbejde, fx på hospitalerne.

Det fremgår også af vores kvalitative interviews, at de fleste frivillige aktiviteter drives af de frivillige selv, rammesat af både Kræftens Bekæmpelse og af de frivillige selv. Samarbejdet med de professionelle består primært i, at de henviser borgere fra den professionelle behandling eller rehabilitering hen til det frivillige tilbud i patientcafe eller særligt mandetilbud. Det er afgørende for, at der kommer deltagere i de frivillige tilbud.

Ressourcestærke kvindelige ældre kræftramte

Der er i vores kvalitative data indikationer på, at det primært er ressourcestærke kræftramte, der deltager i de frivillige aktiviteter, og at de frivillige især er ældre kvinder. Ifølge respondenterne i vores data mangler der tilbud rettet mod især mænd, yngre kræftramte, pårørende og personer med kræft i socialt sårbare positioner. Analyserne peger på, at der er potentialer for udvikling af et tættere samarbejde mellem professionelle og frivillige, der i højere grad indeholder gensidig læring og synergi mellem den faglige viden (professionelle) og den erfaringsbaserede viden (frivillige). For eksempel kunne den erfaringsbaserede viden også være brugbar i den professionelle rådgivning. Samarbejdet kan også bidrage til at erfaringsudveksle og udvikle tilbud til de målgrupper, der ifølge respondenterne i vores data er få eller ingen tilbud til.

Fakta om undersøgelsen

Undersøgelsen er baseret på følgende data:

- Spørgeskemaundersøgelse blandt alle typer af frivillige i Kræftens Bekæmpelse. Vi har modtaget 2.151 fuldt besvarede skemaer.
- Seks gruppeinterviews og tre interviews med deltagere blandt frivillige, brugere og enkelte professionelle i de frivillige aktiviteter i Kræftens Bekæmpelse. Her er især fokus på kontinuerligt frivillige og på patientstøtte-frivillige, værtsfrivillige og frivillige i tilbud til mænd.

Hovedresultater: Frivillighed i Kræftens Bekæmpelse – Karakteristik og behov for støtte
VIVE/2025
HR_302163